

SLOVENSKI NAROD.

I haja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstrijsko-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. za mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kakor poština znaša.

Za oznak plačuje se od četiristo pet- vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr. če se trikrat ali večkrat tiska. Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. Uredništvo in upravnništvo je v Rudolfa Kirbiša hiši, „Gledališka stolba“.

Upravnistvu naj se blagovoljivo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Vabilo na naročbo.

Slavno p. n. občinstvo uljudno vabimo na novo naročbo, stare gospode naročnike pa, katerim bo potekla koncem meseca naročnina, prosimo, da jo o pravem času ponové, da pošiljanje ne preneha.

„SLOVENSKI NAROD“

velja za Ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom

Za vse leto	13 gld. — kr.
„ pol leta	6 „ 50 „
„ četrt leta	3 „ 30 „
„ jeden mesec	1 „ 10 „
Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. na mesec, 30 kr. za četrt leta.	

S pošiljanjem po pošti velja:

Za vse leto	15 gld. — kr.
„ pol leta	8 „ — „
„ četrt leta	4 „ — „
„ jeden mesec	1 „ 40 „

Naročuje se lahko z vsakim dnevom, a h kratu se mora poslati tudi naročnina, drugače se ne oziramo na dotično naročilo.

Upravnništvo „Slov. Naroda“.

Državnozbornske stranke na razpotji.

(Konec.)

Nemški liberalci v avstrijskem državnem zboru so torej drugi glavni uzrok, da se bo nagodba z Madjari ponovila neugodno za tostransko polovico. Ako bi se desnica protivila vladnim predlogam glede na nagodbo, bi se državni zbor, kakor žugajo, razpustil. In kaj potem? Možno je, da bi bila voljena jednako krepka desnica, ali pa tudi, da zmagajo levičarji. Kakor se kaže Taaffejeva vlada, ni nemožno, da bi ne prodrla zmagovito levica. V tem slučaju bi nastopila zopet ona doba, kakor pred Taaffejem.

V gospodarskem pogledu bi nastopila zopet zlata doba za kapitaliste in spekulante; narodi bi dobili za svoje žrtve samo toliko, kolikor bi se ujemale z interesi velikega podjetništva. V narodnem oziru bi levica podirala, kar se je polovičarsko sezidalo v poslednjih letih. Vender bi bil pa tudi dobiček zlasti za Slovane, katerih dosedanja

skušnja ni še dovolj izučila. Ker bi Čehi ne delali več pasivne politike, bi tudi ne bilo tako hudo, kakor do 1879. Ako bi Poljaki pritegnili z levico, bi začelo nekoliko bolj šumeti tudi mej poljskimi kmeti, še bolj pa mej gališkimi Rusi. Poslednji bi prišli laže do primernišega zastopništva iz lastne srede. Levica bi ne mogla ustave spremeniti, ker desnica bi bila že toliko močna, da bi ne dobila levica dveh tretjin glasov, kakor jih ne more dobiti sedanja desnica.

Čehi bi bili moralno na velikem dobičku. Prvič bi spoznali, da je bilo ne vredno truditi se toliko za dar vseučilišča s takimi omejitvami. Spoznali bi, da vladne naredbe so dvomljive veljave. Spoznali bi, da so brezuspešno bratili se z Madjari, kateri ravno sedaj še posebno zaničljivo pišejo o čeških zahtevah v pogledu na ponovitev nagodbe. Spoznali bi nadalje, da je nedostojno brate Slovake puščati brez moralne in dejanske pomoči. Spoznali bi, da Poljaki neso vredni one podpore, katero so uživali doslej od češke strani. Spoznali bi naposled, da deželna avtonomija ne vodi do varne bodočnosti ne Čehov, ne galiških Rusov, ne južnih Slovanov. Spoznali bi ob enem, da ni nobene vlade podpirati, dokler ne izvrši poprej narodne jednakopravnosti na podstavi narodnih, ne pa deželnih skupin.

Nemški konservativci bi se ovedeli, da je na desni vender več konservativnih življenj, nego jih oni hočejo pripoznati; ravno oni bi se preverili, da brez slovanske pomoči ne dosežejo ničesar, da pa Slovani ne morejo podpirati drugih teženj, dokler se jim ne zavaruje lastna narodnost.

Nemška liberalna stranka, ki je toliko hinavski razsajala doslej, kakor bi se godile Nemcem gorostasne krivice, bi tudi ne imela v „Reichu“ toliko veljave več, ker gospodujejočim strankam se vender ne gode krivice. Nasprotno bi pa prišla vrsta na slovanske narode, da bi oni v resnici povedali svetu, kako se jim je godilo za Taaffeja in kako se jim godi še posebej za novega gospodstva liberalne nemške stranke. Ta dobiček bi bil neizmerne veljave, morda še večje, nego je bilo sedanje hinavsko kričanje liberalnih Nemcev.

Dalo bi se navesti še mnogo posledic, ki bi nikakor ne bile preneugodne za slovansko narodnost.

Pomisli je samo tudi to. Nemški klub, ki je izvoljen od nemškega naroda ne samo, da bi branil nemško narodnost, ampak da bi v resnici pospeševal tudi gmotno blagostanje, bi dobil kmalu nezaupnice od volilcev, ko bi se preveč družil s kapitalistično stranko. Nemški klub ima mej seboj omahljivce in polovičarje, katere bi potem odstranil. In tako bi moral z manjšino na desni glasovati tudi nemški klub pri vseh predlogah, ki bi kazale dejansko pospeševanje blagostanja narodov in državnih interesov.

Česar ne sprevidijo nekatere stranke sedaj, sprevidile bi poslej; po vsem tem je neugodno najbolj to, da vsled terorizma madjarskega in neugodnih razmer mej našimi državnoborskimi strankami bo dobila Ogerska na škodo Cislitavije vse, kar zahteva madjarska liberalna stranka, in da bo ta škoda trpela skozi celih deset let. Nerazmerno veliki odstotki, katere daje tostranska polovica za skupne stroške, spravljajo narode v vedno večje dolgove, in vse to, da gospoduje translitavska polovica ne v prid iste polovice, ampak na dobiček tamošnji madjarsko-židovsko-liberalni stranki, ali prav za prav kliki Tiszove vlade.

Tej kliki, ki spravlja državo na zunaj v onemoglost in na znotraj v propad, bi se morale vse stranke naše polovice upreti z vso močjo. Čas bi bil, da bi na Ogerskem nastopila druga vlada, kateri bi ne očitali previdni Madjari sami, da ne zna drugega kakor delati neznansko velike državne dolgove. Dolžnost opozarjati na razkritja ogerske gnilobe je tudi na strani vsega pravega zastopništva v našem državnem zboru. Ako je zares osoda tostranske polovice sedaj taka, da se mora upogniti brez milosti madjarskim terjatvam, potem naj se ne zgodi, da bi tostranski zastopniki molčali. Potem naj Madjari slišijo, kar jim gre!

Desnica vidi, da ni tako na slabem, če se vladi postavi po robu; tudi ko bi bil državni zbor razpuščen, in tudi ko bi desnica podlegla, tako hudega se Slovarom ni več bati; za narodnost ne, ker se oborožijo boljše za bodočnost, za gmotno stran pa tudi ne, ker največje žrtve zahteva Ogerska, in teh ne morejo odreči ne oni, ne liberalci, če bodo njim sledili. Stvari so bile doslej v držav-

LISTEK.

Brata steklarja.

Češki spisala G. Preissova, preložil Franjo T.

(Dalje.)

A sredi pesnice sname bilko s klobuka in jo vrže daleč proč. Na to povzdigne glavo, da je precej večji videti in pravi očitaje samemu sebi: „Jaz se tukaj mudim in premišlujem neumne reči, Joško pa vleče v takej vročini sam voziček.“

In naglo začne koračiti. V pol ure dohiti brata. Počival je v senci košate lipe in imel oči vse rudeče od joka in bedenja.

„Počij si, brate, počij!“ kliče Matej že od daleč; „bom pa jaz malo potegnil.“

Ali Joško vstane in molče se z nova upreže k vozu. Dolgo sta šla tako tiho. Matej ni vedel, kako bi bilo najbolje z Joškom se pogovoriti. Nazadnje pa začne:

„Danes sem ti pa zaspal! A ti si moral jako zgodaj vstati — kedaj si odšel?“

„Okolo pete ure,“ tiho odgovori Joško. „Pa

tako nisem prišel daleč; mislil sem te na polji počakati.“

Matej bi mu rad povedal, kako čudno je bilo, da je šel, ne da bi dal komu slovo, a bal se je, dotakniti tajnosti svojega brata. Najpametneje se mu je zdelo, tako le svoje misli izraziti:

„Jaz sem si danes zato zaspal, ker sem dolgo bedel včeraj, premišljevalje take neumnosti — menim namreč ono ženitev. — Kaj mi je le prišlo v glavo? Kaj mi tega treba? Tako le je človek prost, ko tam oni ptič! — —“

Pokazal je z roko na vrabčeka, ki je pred njima po cesti skakljal in se ozrl pazno na brata.

Joško pa je le glavo še bolj uklonil in ko nič ne odgovori, toplo nadaljuje Matej:

„Danes zjutraj sem si premislil, da bi bilo bolje, ko bi se oženil ti prej. Tudi se mi je zadelo, da bi ona — Micika — bolj za tebe bila —“

Zdaj premeri Joško z očmi bratovo obličje. Skrbno in dobrosrčno je, ko vselej, samo okolo ustnic se kaže neka neznana poteza. Jošku se zdi, da se sili brat k smehu, ko bi se najraje zjokal. To ga spametuje.

„Jaz nočem Micike,“ odvrne trdo, potlej pa

pridene nežneje: „Ti, Matej, si stareji in boš lahko srečen z njo; saj je lepa, dobra, — denarja pa tudi ima.“

„Meni se pa tako ne dopada nijedna ženska,“ pravi Matej, „Micika pa bi že celo ne bila za mene! Ali veruj mi, brate,“ doda skoraj proseče, „meni bi se jako dobro zdelo, ko bi jo ti vzela.“

„Jaz sem ti že povedal, da mi ni nič za njo,“ reče Joško tako odločno in trdo, da osupne nenavadni glas Mateja. Zato začne tolažljivo govoriti o tem, kako bosta danes prodajala in preudarja sam pri sebi:

„On mi ne verjame; pa s časom ga že prepričam in dal se bo pogovoriti!“ — — — —

Ali Joško se ne da pogovoriti. Če mu Matej opisuje lepo bodočnost, ki jo bo imel kot ženin, zasmeje se vselej nezaupljivo, a o Miciki neče celo nič vedeti. Kadarkoli prideta v ta kraj, vselej se mora Matej bratu [na ljubo ogniti gostilnice kaki dve uri. Čudno, brata se nista nikoli pogovorila, da bi prišla njiju obojna žrtev na svitlo. Vsak misli, da hoče pripomoči bratu k srčici in boječé taji, kako ljubi Miciko, da ne bi zvedel tega drugi.

(Dalje prih.)

nem zboru nezdrave, gniloba naj se sčisti, in ko bi prišlo sedaj do vretja, je bolje, da začne bruhanje ob priliki, ko ne bo treba stopiti s sedanega torišča brez — čistnega upora. Razpotje je sedaj za državnozbornske stranke, ali slovanske vidijo lahko jasno, kaj izgube in pridobe, če se postavijo za sedanjo vlado ali proti njej.

Fr. Podgornik.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 29. septembra

Državni zbor začne danes zopet zborovanje. Zlasti češki, slovenski in dalmatinski poslanci odšli so s teškim srcem na Dunaj. V državnem zboru se začne pogajanja o pogodbi z Ogersko. Volilci na Češkem in Moravskem so na shodih, ko so jim poslanci poročali o svojem delovanju, sklepali razne resolucije, v katerih so izražali češke zahteve v bančnem in sladornem vprašanju. Ko bi vlada se ne hotela ozirati na češke želje, zahtevajo volilci, da naj njih poslanci prestopijo v opozicijo. V državnem zboru je pa le malo upanja, da bi se dalo kaj doseči. Vlada ne bode zagovarjala čeških želja, temveč se jim bode odločno upirala. Poljaki in nemški konservativci pa tudi neso zanesljivi. Poljaki tako radi hodijo svoja pota in se potegujejo le za svoje lastne koristi, sedaj so pa še dogodki v orijentu nekoliko odtujili ta dva slovanska naroda. Predsednik osrednjega kluba, knez Alfred Lichtenstein, odložil je svoj mandat. Knez je bil obljubil Čehom, da bode podpiral v nekoliko češke zahteve, sedaj pa te obljube več ne vežejo kluba. Iz tega kluba je pa izstopil Jurij Lienbacher, kar kaže, da ta mož ne misli več hoditi z desnico. Dvorni svetnik Lienbacher se že dolgo kaže Slovanom neprijaznega. Odločil se je od desnice gotovo zategadelj, da bode tem ložje brezozirno pobijal češke želje. Res da Lienbacherjev uplivni več posebno velik, a v tako kritičnem času pa vendar lahko škoduje. Ako Čehi res pojdejo v opozicijo, bode jim težko kaj pomagano. Tedaj bodo levčarji podpirali vlado in Ogronom vse dovolili, kar želé. Ko bi pala sedanja vlada, bi najbrž levica prišla na krmilo. S Poljaki bi se levčarji že pobotali, Čebe, Slovence in Dalmatince bi pa brezozirno pritiskali. Vsekako je sedanji čas za Slované v Avstriji kritičen.

Jutri bode **ogerski** ministerski predsednik odgovoril na interpelacijo o bolgarskem vprašanju. V svojem odgovoru bode nekda zagotavljal, da je Nemčija še vedno avstrijska verna zaveznica, Rusija pa hoče zmerno postopati in ne misli na okupacijo Bolgarije. Bode li s takim odgovorom Tisza zadovoljil Madjare, se ne vé. Kakor s govori, hoče v kratkem še Desider Szilagyí znova vlado interpelovati o bolgarskem vprašanju.

Vnanje države.

Nevarnost, da bi se unela vojna mej **Avstrijo in Rusijo**, ni več tako velika. Kakor se „Czasu“ poroča z Dunaja, so odločujoči krogi na Dunaju zadovoljni z Bismarckovo politiko. Nemški kancelar je vse storil, da je Rusijo odvrnil od nevarnih korakov in jo potolažil. Rusija sama hoče jako zmerno postopati, na okupacijo Bolgarije več ne misli, samo nekaj višjih vojaških mest hoče namestiti z ruskimi častniki. Da bi se knez precej volil, Rusija ne zahteva, ampak hoče počakati, da bodo Bolgari vse lahko dobro premislili.

Bolgarska vlada bode še ta teden odgovorila na rusko noto. V nekaterih zadevah hoče Rusiji prijenjati. Nikakor pa vlada ne bode privolila, da bi se odložile volitve za veliko sebranje, kajti to bi bilo proti ustavi. — Poročevalec francoskega lista „Matin“ imel je pogovor s Cankovom. Cankov mu je rekel, da ni on Rus, a vendar spoznava, da se Bolgarija mora ravnati po ruskih željah. Prava zmeta je, da se bolgarska politika hoče ravnati po željah Avstrije in Anglije. Ker je knez povsod slušal Anglijo in Avstrijo, je bila katastrofa neizogibljiva. On se ni udeležil preobrata. Grujeva še ne pozna ne. Ko je bil knez odstranjen, je res stopil v ministerstvo. Ko je pa zvedel, da Stambulov pripravljiva protirevolucijo, je pa prosil Karavelova, da naj prevzame vlado, toda s tem pogojem, da ne bode delal za povrat kneza Aleksandra.

Nekateri **ruski** listi zopet energičneje pišejo o bolgarskem vprašanju. „Novoje Vremja“ sklepa iz tega, da je Berolinska pogodba Rusom dovolila začasno okupacijo Bolgarije, da so organizovali kneževino, da vevlasti morajo sedaj zopet dovoliti, da Rusi napravijo red v Bolgariji, katerega je rušil knez in njegova vlada. Rusija ne bode dolgo trpela sedanjih razmer. General Kaulbars ni šel v Sofijo, da se pogaja s Stambulovom in Mutkorovom, ampak le, da naznani ruske terjatve. Ako se pa gospodje v Sofiji ne bodo ozirali na ruske želje, se bode pa Kaulbars zamenil s kom drugim, ki bode energičneje postopal. „Peterburgskija Vjedomosti“ pravijo, da se za bolgarskega kneza more voliti le knez črnogorski ali pa kak Rus, kajti nov knez mora biti toliko ruski, da ne bode dvojbe, da je za njim ruska vojska. „Svet“ misli, da bi bilo najbolje, da bi Bolgari carja izvolili knezom in tako za vselej rešili bolgarsko vprašanje. Ta list tudi misli, da bi se to zgodilo, ko bi plebscit volil kneza.

„Nordd. Allg. Zeitg.“ si dau na dan 1) za deva, kako bi opravičila **nemškega** državnega kancelarja, da se ni potegnil za kneza Aleksandra. Onidan je trdila, da knez Aleksander ni Nemec, sedaj pa trdi, da se je popolnem prostovoljno odpovedal. Ko bi bil ostal v Bolgariji, bil bi se lahko opiral na veliko večino v narodnem sebranju in na navdušenje vojske. Časniki lažejo, da so ga pregnale vevlasti. Nasprotno je resnično, več vevlastij celo Turčija, dokler je verovala v njegovo odkritosrčnost, ga je podpirala, Rusija pa ni storila nikakega koraka, ki bi mu bil branil ostati v Bolgariji. Razumljivo bi bilo, ko bi se ne bil več vrnil iz Levova. Da je pozneje proti volji naroda zopet odpotoval, je pa nerazumljivo. Ako so njegove obljube bile resne, bil bi moral bolj brniti svoje pravice, kakor to storé drugi knezi. Knez se je izgovarjal, da odstopi, ker mu Rusija ni naklonjena. Rusija mu že dolgo ni naklonjena in to po pravici, kajti knez je slepil zaupanje carjeve rodovine ter bil orodje ruskim nasprotnikom, knez je pa vendar zategadelj lahko dalje vladal. Kako da bi sedaj na jedenkrat ne mogel vladati proti volji Rusije. To naj dobro premislijo Battenbergovi zagovorniki v časopisih in ogerskem parlamentu, ki se toliko potegujejo zanj. Pomisliti je treba, da je knez ostavil deželo, ko ga je najbolj potrebovala. Pričakujemo, da bodo listi, ki se potegujejo za Battenberžana, tudi pojasnili, čemu se je knez odpovedal. Ako bodo pa listi molčali, se bode pa ta stvar pojasnila v avstrijskem, ogerskem in nemškem državnem zboru. Mi ne verjamemo, da bi bil knez tako rad odstopil, kakor trdi nemški oficijozus. Nemčija se tudi ni tako potegovala zanj, kakor se sedaj hoče dokazati. To se najbolje vidi iz nemških oficijoznih listov, ki so kneza že huje napadali kakor ruski, ko so ga bili zarotniki pognali iz Bolgarije. Ko se je vnil v Sofijo, nemškega zastopnika ni bilo pri vsprejemu. Naj nemški oficijozni listi pišejo, kar hočejo, dogodki v Bolgariji so pokazali, da Nemčija iz strahu pred Francozi, mora Rusom privoliti, kar hočejo. Bismarck nič več s svojo besedo ne odločuje v Evropi.

Razni listi so trdili, da si je **angleška** vlada prizadevala združiti Bolgarijo, Rumunijo, Srbijo in morda tudi Avstrijo proti Rusiji. Angleški vladni krogi trdijo, da je vse to izmišljeno. Morda se pa le Angležem ni posrečilo njih prizadevanje, zategadelj bi sedaj vse radi utajili. — Pariški listi poročajo, da se bode v kratkem popolnem premenila angleška vnanja politika. Anglija se ne bode več brigala za Bolgarijo. Ker je sultan jako hladno vsprejel vojvodo Edinburškega, ne bode več skušala zvezati se s Turčijo, ampak se hoče sporazumeti z Rusijo. Anglija ne bode več Rusije ovirala na Balkanu na potu proti Carigradu, ako bode le Rusija hotela privoliti, da si Angleži definitivno prisvojejo Egipt. Da pa angleška vnanja politika ne bode počivala sedaj, kaže to, da vse osobje vnanjega ministerstva ostane v Londonu, nikdo ne pojde na počitnice.

Špansko ministerstvo je nekda sklenilo z vso strogostjo zakona proti ustajnikom postopati; hkratu bode pa nadaljevalo liberalne reforme. Mi smo že bili povedali, da je ustaja bila večja, kakor se je sprva trdilo. Španska oficijozna poročila so celo hotela vedeti, da v ustajo ni zamotan noben častnik, sedaj se pa za gotovo ve, da se je ustanka udeležil celo general Villacampa.

Dopisi.

Iz Slovenjegrada 28. septembra. [Izv. dop.] Do zadnje nedelje ni nam bilo znano, kako prebujeno je bilo naše slovensko občinstvo in kako navdušeno za sveto narodno stvar. Mestece samo sicer še pokriva stari led nemško-liberalne zime in le tu pa tam je prodrla nežna mladika iz trdega oklepa, ter se začela razvijati, razcvitati.

Tem lepša in veselejša pa se nam kaže okolica. Kmet naš se je začel zavedati; spoznal je, da mu je le Slovenec pravi prijatelj, uvidel je, da je krasni mu materni jezik z dosedaj privilegovanim nemškim jednakoveljaven. To je sijajno dokazal ustanovni zbor podružnice Slovenjigradec in okolice „družbe sv. Cirila in Metoda“.

Prve korake za ustanovitev podružnice storila sta vrla naša visokošolca g. Anton Rogina in g. Josip Barle. Izposlovala sta nam od glavnega vodstva v Ljubljani potrebne priloge, navduševala ljudstvo za prepotrebno družbo, mu razlagala njen vzvišeni namen in to ne brezuspešno.

Nepričakovano veliko občinstva, posebno mnogo olikanejših naših kmetov zbralo se je dne 26. sept. ob 5. popoldne v prostorni dvorani Güntherjevi, kamor je vlezaslužni naš deželni poslanec g. dr. Šuc kot pooblaščenec glavnega vodstva sklical ustanovni shod.

Vidno pazljivo sta se poslušala in z burnimi živioklici vsprejela krasna govora predsednika g. dr. Šuca in nadepolnega g. dr. Murkota. Pravila odobrila so se nespremenjena in v začasni odbor volili so se odlični narodnjaki: g. dr. Šuc, prvo-

g. Šmid, zapisnikarjem; g. Ivan Rogina, njegovim namestnikom; g. Stanonik, blagajnikom; g. Vavkan, njegovim namestnikom. Dosedaj šteje podružnica 15 ustanovnikov, vseh udov skupaj nad 80; pričakovati pa smemo trdno, da so bo itak že lepo število še prav znatno pomnožilo.

Iz raznih napitnic in plamtečih govorov, ki so sledili oficijalnemu vsprejemu, dá se sklepati, da je naš okraj za narod pridobljen; delo, katero je prvi z velikim trudom pričel neustrašljivi naš dr. Šuc, ni ostalo brez lepega ploda, taka prebujenost in navdušenost in tolika darežljivost mej ljudstvom živo prorokuje, da mora tudi za slovenstvo nastopiti lepša doba!

V Kobaridu 24. septembra. [Izv. dop.] (V odgovor „Edinosti“ in v zagovor sebe in učiteljstva). (Dalje.) V že omenjeni „listnici urednikovej“ se trdi, da se z osodepolnim uvodnim člankom nikakor ni nameravalo žaliti učiteljskega stanú. Dá, da se je neki takó nekako pisalo, kakor bi kedó dejál: da naj bodo vsi tajniki večih občin sami — juristi. Res, originalna paralela! Da pa temu ni takó in da oni članek ni takó nedolžen, — o tem nas prepriča naslednji odlomek: „Nekako šegavo je bilo tedáj gledati rokodelčiče (t. j. rokodelske učence) dohajóče na učiteljšče v Koper. Ta je popustil bil (!) svoja šila in kopita doma; oni je ostavil bil (!) svojo službo, kot garzon (!) v kakej štacuni, tretji je potis nol bil (!) oblič in žago ter sedel na kop na Koperskem učiteljšči, iz namena, da bi čez štiri leta postal naroda svojega učitelj!“ — Slednjíc pa dostavi: „Kaj ne, kako „fletno“? — Dá, dá, res „fletno“, a tudi „šegavo“ je, če bi kedó trdil, da ne misli žaliti kacega stanú, a bi s tako ironijo, s takim sarkazmom pisal o njega postanku, katerega hoče karakteristično naslikati sé svojo „divno“ (!) fantazijo in z „izbranim“ (!) humorjem! Bi se li ne dale iste misli povedati na vse drug, milejši način, če se stanú ne misli žaliti? Recimo, da je vse ono res istina, li je treba take nedostatke na tak način šibati in slikati, ko se vender vé: da se isti ne dajo več odpraviti v teku jedne cele generacije?! Li je treba, da se novodobnemu učiteljstvu spodkopuje še tisto malo avtoritete, katero si je v teku svojega obstanka pridobilo le s silnim naporom in težavo?! Saj je vender znano, da je ravno naše ljudstvo šoli in učiteljstvu silno nasprotno, ker ni o njej dovolj poučeno in tudi priučeno na njega postavne tirjatve in sitnosti, ki izvirajo radi šolskega obiskovanja?! Čemu dražiti že itak dovolj razburjene duhove?! Sicer bi se dale pisati cele knjige o sitnostih, ovirah in nasprotstvih, zoper katere se ima boriti učiteljstvo za svojo avtoriteto in šolstva napredek, ker so tu zagrešili skoro vsi odgojujoči faktorji, — a se o vsem tem danes pisati ne sme, ker: „Je danes mnogo tacih resnic, ki so silno nevarne onim, ki jih izrekajo“, pisal je slavnoznan francoski filozof Lafayette.

Oni članek ne bode imel nikakega uspeha, pač pa je zagrénil marsikojemu učitelju poslednji sladki trenotek. Nasprotnikom učiteljstva pa je dal v roke mogočno orožje, da bodo za njim s prsti kazali rekoč: „Se v „cajtengah“ jim takó pa takó pravi!“ To smo imeli priliko opazovati lani, o tem smo se prepričali tudi letos.

S temi besedami sem hotel reči, da naj se o tako delikatnih zadevah previdnejše piše. Saj vender vemo, da učiteljstva delokrog ni mej inteligenco, ki stvar umeje, ampak mej priprostim ljudstvom, ki včasih komaj čaka, da more kako stvar krivo razumeti. Čemu tedaj uničevati na tako nepreviden način vso veljavo in ž njo tudi uspeh in zaželjeni smoter jedne cele učiteljske generacije?!

Pravo za pravo se jaz v bitstvu zlagam s pisateljem omenjenega članka, t. j., da učiteljstvu nedostaje še marsičesa glede na intelektualno izobrazbenost. Kaj je temu uzrok? Nič drugega, kakor kraj, ono nesrečno Kopersko gnezdo, v koje so učiteljski kandidati Koperskim ujetnikom nalik za cela 4 leta obsojeni. Naj bi se kandidati ne izobražali štiri leta, marveč šest ali celo osem, in če jih pripelješ potem v velikomestni salon, obračali se ti bodo, kakor hlodi, nič elegantnega ne zapaziš na njih. Zakaj? Ker knjiiga in vedno le knjiiga ne dá one potrebne „površne“ izobrazbe in elegancé, če se človek sam ne premiče v dotičnih krogih, kjer na svoje oči vidi in na svoji ušesi posluša „praktično življenje“, da zadobi s tem „uglajene manire“, katerih si je zaželel uvodni člankar „Edinosti“.

O tem so nam bistven dokaz najtemeljiteji učenjaki, ki neso imeli časa, da bi se urili „za praktično življenje“, ki so celo svoje življenje tičali v knjigah in napisali dela, katerim se celi svet čudi, — in vendar so igrali v navadnem in elegantnem društvu smešno figuro. Jednaka je z učiteljskimi kandidati v Kopru. Da pa nesem jaz ie-te misli samo danes, to vé slavno uredništvo „Edinosti“ najbolje, ker je prav iz mojega še dijaškega peresa tiskala dopise ravno o tej zadevi.

In vendar je ta naša misel o nedostatkosti intelektualne učiteljske izobraženosti le zgolj subjektivna, silno nemerodajna, — in celo v polnem nasprotju s konferencijo najveljavnejših avstrijskih deželnih šolskih nadzornikov in pedagogov, ki je bila pred par meseci na Dunaji pod prvosedništvom naučnega ministra. Ta konferencija je dosednji način učiteljskega izobraževanja jako izpremenila in naučno ministerstvo je že izdalo dotično reformo. Kakor je pa videti, da dotični člankar o vsem tem ničesar ne vé, sicer bi bil še milejše zavajkal in ves svoj „odlični“ humor bi ga bil popustil. Ona misterska reforma namreč jako skrči „realni“ pouk na c. kr. učiteljskih izobraževališčih, takó da se uči le najpotrebnejše, najimunitnejše oddelke, a tem več časa se je odmerilo pedagogiki in specialni metodiki. S svojega stališta imajo tudi prav! Dotična najkompetentnejša oblast ne namerava, da bi se znali učitelji „uglajenih manir“ sukati okoli gospic in gospa, pač pa, da bodo večji v svojej stroki. Nu, da bi pa sedanje učiteljstvo delalo ravno sramoto narodu našemu, o tem pa tudi še nesem slišal. Se vé, da o morebitnih izjemah ne govorim, katerih je nedvombeno v vsakem stanu. Neke druge slavne in „učene“ glave pa žele, da naj bi bilo učiteljstvo krotko, ponižno, prava podlaga vsakej ošabnej peti. O učitelji naj se skoro ne ve, da biva, — tacih učiteljev si marsikdo želi, — in taki imajo tudi — — bodočnost. In če se prav kak učitelj po šoli, kakor krt zarije v kak kotichek ter ga srka — — na kredo, česar nikoli plačati ne more, vendar bode bolj „obrajtan“ od marsikoga, kakor pa kak drug učitelj, ki si prvo in slednjo četrtinka vina pritrže, da podpira narodna podjetja, da si kupuje knjige in časnike za nadaljno svojo izobražbo v „kulturnih“ in drugih slovanskih jezikih! Pa, pozabil sem, kakó nas uči Lafayette!!

V osnovnem šolskem zakonu je tudi cel oddelek, ki se v originalu zove: Fortbildung der Lehrer, — na kar se je pa menda popolnem pozabilo. Da bi si učitelj nakopaval dovolj potrebnih in dragih knjig, v to mu ne dovoljuje materijalno stanje. Sicer se pa mora res priznavati, da se marsikdo po dokončanih izpitih ne zmeni več za — — učevno knjigo, — — in to ne brez vseh uzrokov. Saj učiteljstvu ne treba, da samo kaj misli; ono bodi marijoneta, misli in pleši, kakor drugi hočejo. Celó za izpite se marsikdó le površno pripravlja, češ: toliko da zlezem. Res je: bolje, kakor je kedó napravil kak izpit, slabšo službo mu je slučaj odmeril; nasprotnega ne omenjam. Pa zopet sem zabil na velevažno resnico Lafayettejevo.

Na vse to treba tedaj misliti, kedar se govori o učiteljstvu.

Člankar v „Edinosti“ želi, da bi se učiteljstvo delj časa izobraževalo. Prav, marsikdo izmej učiteljstva tudi, le morda vse drugače. Oni člankar vzdiljuje, da pri nas na Primorskem ne sprejemajo na učiteljske le tacih dijakov, ki so dovršili nižjo gimnazijo ali realko. Jaz pa pravim, da se radi nižje gimnazije celó lahko potolažimo, ker tu je izgubljen ves oni čas, kojega se je porabilo za klasično jezikoslovje. Za nižjo realko ne rečem ničesar. Bolje pa je vsekako, da se je mesto teh ustanovila pripravljavnica za c. kr. učiteljska, ker tu se uči le tó, o čemer se bode tudi na učiteljski učil, a ne tudi tó, kar bode moral pozabiti, ker se privatno ne bode mogel baviti s klasičnim jezikoslovjem vsled velike množice predmetov. V ta dokaz naj omenjam, da so bili oni dijaki vedno slabši, ki so prihajali iz srednjih šol, kakor pa tisti, ki so prišli naravnost iz c. kr. pripravljavnice. To je faktum, o kojem se lahko vsakdo prepriča!

Če bi se pa sploh hotelo učiteljsko izobraževanje podaljšati, dodati bi se moralo štirim tečajem še petega ali šestega, a nikakor ne na oni način, o kojem nam kvasi prijazni člankar. Tako je moje in mnogih mojih kolegov ponižno mnenje.

Dotični člankar pa kaj svečano odreka enakost srednjih šol s c. kr. učiteljski. To se umeje! Saj je izobražba na učiteljski že neka dovršena ce-

lota za neko gotovo svrbo, a srednje šole podajo le neko vseobčo vednost, na katere temelji se potem še-le ziča na višjih šolah. O tem ni treba niti da govorimo! Takó grozno se pa ta člankar vendar ni upal trditi, kakor tisti v 87. lanskej št., ki je pisal: „Ni se čuditi, še se takega prerano dozorelega učitelja loti velika domišljavost, da-si bi moral biti prav ponižen (— saj sem rekel. Pis. —), ker on nema toliko v glavi, kakor kak dijak na nižji realki ali gimnaziji.“ Kaka goropadna modrost, kak monstrum je prilezel iz bistrice in pravične glavičice dotičnega dopisnika! Kdo vé, kje je ujel ono gorostasnost v „žlico modrosti“? In venje mogoče, da prinaša take race slovenski list, katere podaje celó v „dobrovoljen nasvèt starišem in dijakom.“ Radovedni smo res, kak svèt podá pre-slavni člankar „starišem in dijakom“ gledé na naslikane učiteljske razmere! (Konec prih.)

Domače stvari.

— (Nemška temeljitost.) Dunajski znanstveni klub odposlal je bil lani na spomlad 80 svojih članov na potovanje v Dalmacijo. „Znanstvena ta ekspedicija pohodila je Zader, Šibenik, Trogir, Solin, Splet, Korčulo, Dubrovnik, Trsteno, Kotor in Vis in kot plod svojega potovanja izdala 50 strani obsežno knjigo z naslovom: „Gesellschaftsreise nach Dalmatien — in Tagebuchblätter nach geschildert von B. und B.“ Zaderskemu „Narodnemu listu“ posnamemo, da je vse, kar sta rečena člana „znanstvenega“ kluba napisala o zgodovini in umetelnih spomenikih Dalmacije, jednostavno prepisano iz Eitelbergerovega dela „Die mittelalterlichen Kunstdenkmale Dalmatiens“ in iz Jelčićevega „Dello sviluppo civile di Ragusa“, a še pri tem prepisavanji napravila mnogo hib. Nemška temeljitost vidi se nam pač v čudni luči, ako člani „znanstvenega kluba“ tako brezstidno kradejo in lahkomišelnó prepisavajo.

— (Včerajšnje naše izvestje) o Loškopotoski koleri je vendar le malo preoptimistično. Tukajšnjemu prijatelju piše namreč tamošnji požrtovni župnik Žgur uprav ta dan: „S strahom smo zopet napolnjeni, ker 27. t. m. je mlad mož zbolel za kolero v Travniku in 1 otrok v Šegovi vasi. V Travniku se torej v novo začne, kjer je že vse mirno bilo. Zmiraj še plavam mej življenjem in smrtjo.“ Žalibog torej, da ni še Kranjska s cela kolere prosta. — Z druge strani pa se nam je izvestilo, da so v Šegovi vasi 4 osebe za kolero zbolele, 2 pa umrli.

— (Uradno izvestje o koleri:) Od polnoči 27. do polnoči 28. t. m. v Trstu 2 slučaja, v okolici 0. Doslej 645 osob zbolelo, 212 ozdravelo, 411 umrlo. Z dežele so so naznanili vsega vkupe 4 slučaji.

— (Prememba v posesti.) Šarabonovo hišo na Starem trgu kupil je g. J. Zorman, molar v Kolizeji za 13.400 gld.

— (Na učiteljski v Kopru) vsprejme se suplent za nemški in slovenski jezik.

— (Letošnja vinska letina) se bode, — kakor zatrjujejo Dolenjski vinorejci, — povsem dobro obnesla, izimši kraje, kjer je škodovala toča ali mraz rnil vinsko trto. — Vprašanje se pa usiljuje človeku pri tem: Kakšno bode vino potem, ko dojde v roke tacim krčmarjem, ki svojo vest malokdaj izprašujejo in se pošteno bratijo s Sternom in Nosanom v Zagrebu, ali pak z raznimi „Magjar-embri“ itd. —! Da bi jih — pomoril — mraz, take človeške rastline!

—Ω.—

— (Somenj v Kastvu) na „belo nedeljo“ dne 3. oktobra t. l. je politično očlastvo iz zdravstvenih ozirov prepovedalo.

— (Dr. Werner obsojen.) Pred par tedni prikazal se je v okolici Tržaški mlad mož, okolu 25 let star, ki je trdil, da je sekundarij dr. Werner in da ga je ministerstvo odposlalo tjakaj. Bil je v Ricmanjih in v Dolini in mej drugim ukazal razkužiti kolibo, v katerej je jedna osoba za kolero zbolela. Sleparija ljudem nasproti se mu je posrečila, kolera mu pa ni prizanesla. Lažidoktor zbolel je sam za kolero, sicer kmalu ozdravel, a mej boleznijo se je kmalu dognalo njegovo pravo ime in njegov stan. Mladi pustolovec je Filibert Catanei di Momo, bil praktikant pri poštnem uradu v Praterstrasse na Dunaji, kjer je nekoliko denarja izneveril in jo potem popihal proti jugu. Zaradi poverjenja in motenja oblastev obsodili so ga včeraj na Dunaji na 4 mesece ječe.

— (V Zagrebu) praznoval je preteklo nedeljo g. M. svoj 75. rojstni dan, ob jednem pa 57 letnico, odkar je bil začel pušiti. 57 let pušil je in vedno le „ta dolge“, takozvane „Schuster-Cuba“ in popušil v tem času 83.220 smodk, za katere je tabačna uprava dobila 1248 gld. 30. kr. Na tehtnici bi teh smodk bilo 450 kg. ali 4¹/₂ kvintala in ako je istina, da je v omenjenih smodkah 3·5% nikotina, je v teku 57 let g. M. 15 kilogramov močnega strupa užil. Da se je zakajeni denar naložil na obresti in obrestij obresti, bilo bi danes vsega vkupe 7000 gld.

Telegrami „Slovenskemu Narodu“:

Toulouse 29. septembra. Freycinet imel jako pohvalno vsprejet govor, rekoč, da so glavna vprašanja; Preosnova vojaških institucij, zboljšanje financij, revizija fiskalstva, olajšanja obrtnije in poljedeljstva in zboljšanje delavskega stanja. Francoska želi odločno in odkritosrčno miru, a hoče varovati svoje stališče kot velevlast, svoje interese, čast in dostojanstvo dežele. Kar se tiče kolonij, morajo se obdržati sedanja posestva in delati je na to, da bodo plodovita. Glede notranje politike mora vlada izvajati zakone in energično udušiti vsako motenje reda in miru.

Dunaj 28. septembra. Načelnik postaje v Blumenau na Fran Josipovi železnici danes zjutraj umorjen in blaginica oropana. Ker je na tej postaji malo prometa, ni bilo v blaginici nad 25 gld.

Budimpešta 28. septembra. V poslednjih 24 urah 35 osob za kolero zbolelo, 11 umrlo.

Zader 28. septembra. Ker ob Neretvi od 18. t. m. ni bilo nobenega slučaja kolere več, odpravljen je kontumac za omenjene kraje.

Razne vesti.

* (Hmelja) pridelalo se je letos po izvestji nemškega hmeljarskega društva: V Avstro-Ogerski 95.200 stotov (lani 141.600), na Bavarskem 298.200 (proti 313.400 st. lanskega leta), na Angleškem 623.200 (lani 491.000 stotov). Manjši nego lani bil je letošnji pridelek tudi na Virtemberskem, Badenskem, Hesenskem, v Belgiji, Franciji, Ameriki, Rusiji, Avstriji. Vsega vkupe se je letos hmelja pridelalo 1.784.000 stotov, (lani pa 1.886.500 st.).

* (Succi) ki je s pomočjo svojega čudodelnega likerja srečno prebil 30 dnevni post in v tem času izgubil 14 kg svoje teže, našel je že dva posnemalca, katera pa se ne bodeta postila, marveč ravno narobe živela. Anglež John Goadley pozivlje učenjake, naj ga pridejo gledat in nadzorovat 40 dni in nočij. Ves ta čas užival bode samo „rost-beaf“ s krompirjem, a niti očesa ne bode zatisnil. Drug mož pa se ponuja, da bode v meseci dnij popil 4000 litrov piva. Slednji mora vsekako biti Nemec.

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

Dne 24. septembra t. l. imela je trgovinska in obrtna zbornica v Ljubljani redno sejo pod predsedstvom gosp. zborničnega predsednika Jos. Kušarja; navzočni so bili naslednji gg. zborniki: Iv. Dogan, Oroslav Dolenc, Janez Nep. Horak (podpredsednik), Vekoslav Jenko, Anton Klein, Makso Krenner, Karol Luckmann, Mihael Pakič, Ivan Perdan, Vaso Petričič, Josip Ribič, Fran Ksav. Souvan in Jarnej Žitnik. Gosp. zbornični predsednik konstatuje, da je za sklepčnost zadostno število zbornikov navzočnih, otvori sejo ter imenuje overovateljema zapisnika Karola Luckmanna in Vaso Petričiča.

Gospod zbornični predsednik naznani, da je povodom Najvišjega rojstnega dneva Nj. veličastva cesarja in povodom Najvišjega rojstnega dneva Nj. ces. visokosti presvitlega cesarjeviča nadvojvode Rudolfa in povodom Najvišjega imendana Nj. ces. visokosti presvitlega cesaričine Štefanije v imenu zbornice pótom deželnega predsedstva predložil preudane čestitke, ter na to dobil naslednja dva dopisa od c. kr. deželnega predsedstva. Prvi z dne 20. avg. 1886 slove: „Vsled brzojavke Nj. ekscelece gospoda vodje kabinetne pisarne Njih veličastva cesarja z dne 19. t. m. je Nj. ces. in kr. apostolsko veličastvo za povodom Najvišjega rojstnega dneva od Vašega blagorodja v imenu trgovinske in obrtne zbornice za Kranjsko izraženo čestitko premilostno zahvaliti se blagovolilo. Jamljem si čast“ itd.

Drugi dopis z dne 23. avgusta 1886, št. 2559, slove: „Vsled brzojavke Nj. ekscelece gospoda najvišjega dvornika Nj. ces. in kr. visokosti cesarjeviča nadvojvode Rudolfa sta Nj. ces. visokosti, presvetli cesarjevič in cesaričina izvolila od Vašega blagorodja v imenu trgovinske in obrtne zbornice za Kranjsko povodom Najvišjega rojstnega dneva Nj. ces. visokosti presvetlega cesarjeviča nadvojvode

